

УДК 007:616:316.64

Дмитрієнко Ю.М.

НЕЛІНІЙНА ПРИРОДА ПРАВОВОЇ СВІДОМОСТІ ЯК ТЕЛЕОЛОГІЧНА СУТНІСТЬ ПРАВОВИХ РЕФЛЕКСІЙ

Актуальність проблеми. Виходячи з методологічної та методичної цілепокладеності достатніх й необхідних умов посттоталітарної рефлексії правового буття, зазначимо, що **необхідність умов** як специфічних, так й неспецифічних, репрезентує саме спосіб позитивної трансформації лінійного права і закону, традиційно характерний для історичної моделі структурування права і закону. Ця модель репрезентує першій рівень ментальної соціалізації права, який вимагає у кореляційній площині правового змістотворення нетрансгресивних правових структур, побудованих за рахунок «буттєвого» формування структурних зв'язків (елементів) між системними у соціально зрефлексованому правовому просторі, відбитого у позитивній природі правосвідомості. **За таких соціальних трансгресій суспільно формується ментальна природа певної вітчизняної гілки права як світової правової системи (первинна правова система родового правового порядку) з домінантою духовних артефактів та цінностей культури права, репрезентованих у ідейній архітектоніці правової свідомості [Див. 1, с. 89-92].**

Зазначимо, що до системних елементів правового простору, правового інформаційно-енергетичного поля або права відносимо: правову ідею, ідіому, традицію, спадкоємність в правовій свідомості, духовні артефакти правової культури та ін. До структурних елементів правового простору відносимо: конфігурацію, поле, стан та ін. просторову композицію системних елементів як їх відношеннєвий зв'язок.

Достатність специфічних й неспецифічних умов трансформації права та закону, в свою чергу, типово характеризує спосіб телеологічної трансформації законодавчих структур, побудованих за рахунок «екстраполяційного зняття методологічної детермінантності структурних елементів первинної правової системи родового правового порядку у законодавчу рефлексію національної природи права як належності в и д о в о ї правової природи, відбитій у нелінійній природі правової свідомості. **За таких законодавчих трансгресій суспільно формується національна природа певної світової гілки права як вітчизняної системи права - вторинної правової системи видового правового порядку з домінантою матеріальних артефактів та цінностей правової (законодавчої) культури, рефлексованій у світоглядній архітектоніці правової свідомості [Див.2,с. 142].** Думаємо, що саме у такому способі відбувається історична ротація першого рівня національної соціалізації права та правосвідомості (первинної

соціалізації права) у закон й законосвідомість, коли трансгресивно формується знаково-матеріальна іноформа права, правосвідомості. Саме процес творення матеріально-знакової іноформи права, правосвідомості є процесом другого рівня національної соціалізації права (вторинної соціалізації права), який за сучасних умов, після затвердження Конституції України як Основного закону, думаємо, є доміантним. Внаслідок другої національної соціалізації права створюється національна система законодавства.

Спробуємо дослідити нелінійну природу правової свідомості у контексті виокремлення доміант правових рефлексій сучасності.

Достатність умов трансформаційної динаміки права й закону репрезентує за регулятивними функціями у суспільстві та держави максимально можливу за тих чи інших конкретно-історичних умов п о в н о т у здійснення первинної та вторинної соціалізації права та закону, правосвідомості й законосвідомості.

Підкреслюємо, що коли ми говоримо про необхідний масштаб еволюційної правотрансформації у теоретичному аспекті, то тим самим віддзеркалюємо ментально не соціалізовану площину законозмін за максимально припустимими у тій чи іншій конкретно-історичній реальності моделями відповідних законоосмислень та правоусвідомлень, коли відбуваються поліфункціональні і поліформозмістовні біфуркації правової свідомості лиш е у сфері права як ідейно-світоглядної п р а в о в о ї структури світового зразка. Такі процеси ментального гілкування права за часо-просторовими парадигмами розвитку світового рефлексивного знання і певних етнотериторіальних спільнот, соціально зорганізованих у законодавчі структури, мають характер такого історичного систематизування, коли інформаційне поле ментально буттєвого права ще не з в у ж е н о і не зконцентровано до польової конфігурації ментального змісту права.

Водночас, методолого-теоретична площина наукової соціалізації еволюційно-нелінійних векторів розвитку права і закону, репрезентованих у нетрадиційній девіантній правосвідомості, у свою чергу, не може, вважаємо, не рефлексувати трансгресивний рівень с а м е їх лінійної соціалізації (ідентифікації, кодифікації, лінеаризації й адаптації) у змісті позитивних законів. Думаємо, що при зазначених правозаконотрансформаціях не обов'язково процесуально в и к о р и с т о в у є т ь с я (переважно не в и к о р и с т о в у є т ь с я у доміантно - порівняльному відношенні) д о с в і д минулих (сучасних) правотрансформацій як можлива кореляційна модель соціалізації девіантного розвитку права у тих чи інших різновидах циклів соціальної активності правової свідомості. За таких умов саме твориться досвід тієї чи іншої соціалізації права, яка є обов'язково **національною**. Цикли соціальної активності правосвідомості, зазнаючи трансгресивної інтерпретації досвідної онтологічної, гносеологічної та логічної с о ц і а л і з о в а н о с т і, репрезентують п е р ш у соціалізацію права еволюційного зразку як її національну (фактично, ментальну) соціалізацію, структурно упорядковану у п р а в о в у систему на певному конкретно - історичному, етнотериторіальному, ментально зорганізованому часо-просторі.

Будемо вважати таку національну соціалізацію права творенням непроцесуальної статичної якості родової р е ф л е к с и в н о ї правової природи і системи еволюційної, середовищно залежної детермінації реальних й можливих напрямків як позитивних, так й телеологічних праворухів, творенням першої н а ч а л ь н о ї умови, трансцендуючої архетипи відповідних структурних зв'язків як правових структур формові компоненти й елементи права. функціональних можливостей права на вітчизняному ментальному терені

П е р ш и й рівень національної соціалізації права є неповним, який рефлексує світоглядну незавершеність повної орієнтаційно-розвиткової динаміки синергетично налаштованого середовища правової культури як світової структурної одиниці виміру аксіологічних закономірностей законоконфігураційної правозавершеності, вимагаючої обов'язкових перспективних соціалізацій як поступових позитивно - лінійних н а б л и ж е н ь еволюційно пізнаної правової ідеї до позитивно ідентифікованої законодавчої істини телеологічного руху права як норми закону (законів), або, у нашому контексті, до видової правової природи.

Вважаємо, що у зв'язку з затвердженням в Україні природної, ментально структурованої моделі правотрансформацій, філософсько-методологічно окресленій у основному Законі України - її Конституції, що ідентифікуємо як філософсько-методологічну мову теоретичного управління національним законодавцтвом, вперше ідентифіковані саме ті начальні з а к о н о д а в ч о - праксеологічні у м о в и, що векторно спрямовують майбутню законотворчу діяльність.

Будемо концептативно наголошувати на можливості непротирічного п о з и т и в н о г о розуміння кризових правотрансформацій за схемою, наприклад, старого діалектичного положення про зв'язок простору і часу як філософських категорій з аутентичною формою й змістом, теж як філософських категорій. Думаємо, що на галузь правозаконодавчих відносин, відповідних трансформацій, осмислень та рефлексій на лінійному позитивному рівні правомірно розповсюджуються відповідні методичні й методологічні положення з теорії змісту й форми права і свідомості про те, що категорія з м і с т завжди пов'язана з м е т о д и ч н и м розв'язанням вихідних протиріч, які належать вторинній, в и д о в і й правовій природі, а ф о р м а - з методологічним розв'язанням первинних, р о д о в и х протиріч і безумовним «виконанням» трансформаційних умов п р о с т о р у як н а ч а л ь н и х.

У телеологічних правозаконозмінах еволюційного (коеволюційного) плану характерно присутня, вважаємо, м а к с и м а л ь н а девіантна трансгресія на етапі кризового, перехідного, ідейно-світоглядного буття права і закону. За таких характеристик важливими є не стільки змістовні, скільки ф о р м о в і перетворення, коли і д е й н о структуруються зв'язковими відношеннями с т р у к т у р н и х елементів правові системи поліфонічного станово-конфігураційного поля права.

Це поле позитивно ідентифікується як ф о р м а будь-яких пізнавальних відгалужень теоретико-практичного знання й досвіду культурного, матеріального, аксіологічного, правового саме за рахунок певних, с е р е д о в и щ н о

синкретизованих нелінійно-структурних елементів правової структури р о д о в о ї природи, відбувається упорядкування й у н о р м о в у в а н н я системних елементів закону, законодавства, певної системи та галузі законодавства як в т о р и н н о ї видової правової природи [Див. 3, 4].

Відносно еволюційної (коеволюційної) правової інформації – матерії, яка завжди а к т у а л ь н о «рухається», розмірковуючи за логікою старої марксистської діалектики, зазначимо, що, за нашими аргументами, п р о д о в ж у е залишатися актуальним загальне протиріччя руху правової інформації (законодавчої матерії), що утворюється за єдністю у них моментів змінювання і стійкості, знаходить конкретно - історичне існування у єдності с т о р і н співіснування, змінів станів правової інформації (законодавчої матерії). Звідси неважко показати, що правовий простір і час трансцендентно зв'язані з традиційним розв'язанням тих трансцендентальних протиріч, які були наслідком тільки некоеволюційного співіснування та відповідною зміною правових, знаково-матеріальних станів. Тоді за протиріччям коеволюційного здійснення правових перетворень та їх некоеволюційним співіснуванням як н а ч а л ь н о ю умовою позитивного пізнання кожен збережений правовий, законодавчий стан у методичному відношенні не сприймає (отрицає-рос.) інший, також некоеволюційно співіснуючий за певними ментально-історичними критеріями правосвітотізнавальної гносеології. Будь-який правовий, законодавчий стан правової інформації (знакової матерії, у свою чергу, співіснує у функціональній площині с у м і с н о, поруч і у зв'язку з ним. Методологічне розв'язання цього протиріччя знаходиться у площині методичного виявленням деякої загальної закономірності неантогоністичного н е к о е в о л ю ц і й н о г о співіснування векторної часопокладеності правозаконодавчих явищ, віддзеркаленого структурною природою та властивостями вектору трансформаційного руху правового простору. Тоді правова, законодавча протирічність єдності та взаємовиключення позитивних і телеологічних векторів правозаконодавчого розвитку і співіснування к о е в о л ю ц і й н о знімається зі специфічного змісту системного зв'язку (системного відношення) поліфункціонально співіснуючих, часопокладених відносин у форму п р о с т о р о в о г о структурного їх зв'язку (просторового відношення), просторопокладеного у буттєвому відношенні та процесуально здійсненого у конкретно-історичному циклі соціальної активності правової свідомості, її елементарної системно-структурної побудови.

За умов зміни правових, законодавчих станів утворюється відповідне протиріччя: будь-яка частина правової інформації (законодавчої матерії), будь-яке правозаконодавче явище у силу відповідної телеологічної закономірності (цільового юридичного закону) спроможні мати різні як гомогенні, так й гетерогенні правозаконодавчі стани. Спроможність одного правового предмету чи явища мати поліфонічні стани, зв'язки є протирічною. Наприклад, єдине зв'язкове (відношеннєве) поле структурних станів правового, законодавчого простору й часу трансресивно виключає будь-яке поліфонічне відношення і актуальну розвиткову поліфонічність як іншофункціональну, але на той час існує у етнотериторіальному

просторі поруч з різними можливими поліфонічними зв'язками, часовими переходами. Виходить, природна ментальна експансія зовнішнього простору як часова дискретна трансгресія права лише одним часовим, конкретно-історичного плану, станом правового і законодавчого простору викликає структурні протиріччя як на структурному, просторовому, так на системному, часовому рівнях правопокладального принципотворення, бо традиційне позитивне відношенневе функціонування правових детермінант виключає інше, але у силу історичних законів змінюваності (законів повернення) може набути тих чи інших резонансних якісних та кількісних параметрів.

Знову ж таки, за контекстом "діалектичного" зняття цього протиріччя останнє може бути трансгресивно розв'язане л и ш е у законодавчому ч а с і як фундаментальній умові дискретного змінювання будь-якої структурної трансгресії, віддзеркалюючої у своїй природі та функціональних властивостях саме загальну закономірність, яка характеризує трансгресивний п е р е х і д (зв'язок, відношення) одного стану в інший, а також відповідну зміну, чергування станів.

Так, наприклад, у тому ж аспекті приведених нами аргументів, за логікою партикулярного мислення (пізнання, ідентифікації, маркерування) теоретичних, філософсько екстрапольованих, основ буттєвого часу і простору як змісту і форми пізнання та як права безпосередньо рефлексується у наш контекст звісна правомірність багатьох висновків тих філософських теорій, що існують здавна (Аристотель, Лейбніц, Дідро та ін.). Підкреслюємо, що з глибокої давнини н а ч а л ь н о ідентифікували у методологічній сутності простору й часу певні порядки, закони співіснування і зміни станів. Думаємо, що **найбільш вірними тезами, що зберегли актуальність й дотепер, є положення про простір як форму, структуру, а про час як зміст, систему «права як пізнання» (А.А. Козловський).**

Висновок. Таким чином, розглядаючи нелінійну природу правової свідомості як домінуючу за посттоталітарних рефлексій буття, визначаємо її характерологічні риси як тії, що ідентифікують й створюють сутність посттоталітарних правових рефлексій.

Список літератури

1. Асатрян М.В. Проблемы экстраполяции закона в свете работы В.И.Ленина "Материализм и эмпириокритицизм" // Проблемы методологии и логики науки. - Томск: Изд-во Томского ун-та, 1962. - 169 с.
2. Аскинадзе Я.Ф. О бесконечности Вселенной в пространстве и во времени.- Саратов: Ученые записки Саратовского гос. ун - та, 1958. - Т.LXII. – 752 с.
3. Потятиник Б.В. Патогенний текст у масовій комунікації: ідентифікація, типологія, нейтралізація: Дис... д-ра філол. наук: 10.01.08./ ЛГУ ім. І.Франка. - Львів, 1996. - 349 с.
4. Сорока Ю.Г. Схема виховання соціального пространства в текстах массовой комунікації: Дис... канд. соціол. наук: 22.00.01./ ХДУ. - Харків, 1999. - 169 с.

Поступило в редакцію 12.02.03